

המתנדבים

בנ"מ

הכל הסכימו כי היעדרו של אריאל שרון מן ההצבעה על הנסיגה מלבנון היא שיאהווצפה. יש תימוכין לדיעה זו. האיש הכניס אותנו לבוך הזה. זאת היתה המילחמה שלו, פשוטו כמשמעו. הוא יום אותה, תיכנן אותה וכפה אותה על הממשלה.

אך בעת ההצבעה שהה בארצות-הברית. אילו היה צריך לבחור בין מישפט אישי נגד עיתון אמריקאי ובין ההצבעה על עניין שלמענו הוקרבו עד כה 611 חיילים ישראלים — היה צריך להעדיף את ההצבעה. מה גם שתפקידו כמישפט נגמד זומן, את ערותו כבר מסר, ולא היה לו עוד מה לעשות שם. מלבד עריכת הצגות בשביל הטלוויזיה. את ההתייעצויות עם עורכי-הדף — אם היה צורך בכך — ניתן היה לערוך בטלפון הבינלאומי על חשבון המדינה. השהות שם עולה לנו יותר.

פיק

אם המילחמה בלבנון אינה די חשובה כדי ששרון יטוס למענה לארץ, האם היתה די חשובה כדי להקריב בה את חייו של חייל ישראלי אחד — קל וחומר 611? ואם סמך שרון על הרוב בממשלה שיחליט על נסיגה, והסכים לכוך בליבו — מרוע ביקש לרשום בפרוטוקול כי הצביע נגדה — טלפונית! — וממשיך להתנגד לה?

כל זה מעיד על חוסר-בושה ואי-מורסיות גמורה. אך יתכן כי בהתחרות על כתף שיאהווצפה יש לאריאל שרון מתחרים בממשלה. למשל, ממלא-מקומו — משה נסים. כאשר שר מרים את ידו להצבעה נגד נסיגה מארץ מקוללת, שהפכה בתי-קברות לחיילים, כראי ואף צריך לפשפש בעבר הצבאי שלו.

העולם הזה הקדיש בשעתו כתבה לעברו הצבאי המפואר של שרה-מישפט. נאמר אז כי נסים, בנו של רב ראשי, לא התגייס לצה"ל, באמתלה שהוא רשום בישיבת. אותה שעה למר מישפט-בבית סטודנטים שסיימו את שרותם הצבאי. כאשר עבר לפוליטיקה, חש כי היעדר פינקס-שרות יכול להזיק. הוא חוייל בבדי לוח, כילה כמה שבועות כסמלית, ואחר-כך, כאשר זכה בתואר עורכי-דף, שירת כמה חודשים כקצין-מישפט. עם היכרותו לכנסת שוחרר, כמובן.

מבחינה פורמלית זה בוודאי בסדר. אבל האם לא צריך חוש הבושה להכתוב לאיש כזה שיימנע מהצבעה, כאשר מדובר על מילחמה שבה נופלים חיילים אמיתיים, שלא נרשמו כבחורי ישיבה ולא שוחררו עלי-ידי הכנסת?

ומדוע כל זה עלה על דעתו בגלל מידוענו צביקה פיק. פורסם כי צביקה פיק, שנראה לאחרונה בחברתו הקרובה של שמואל פלאטשווין, ושהופיע לפני כן כמנחה של הפגנות למען המילחמה, גוייס עתה לעסקנות בתנועת-החרות. הוא קיבל על עצמו להקים מחלקת-אירגון, שבה יופעלו נערות-זוהר. אנשי רוח, סופרים, משוררים וכדומה לנים.

בתפקידו זה יארגן פיק, מן הסתם, עצומות נגד הנסיגה מלבנון ולמען המילחמה הבאה. אך כדאי להזכיר כי גם פיק לא שירת מעולם שרות של ממש בצה"ל. הוא נשלח הביתה מן הטרונות, לרבריו כדי לעזור לפרנסת מישפחתו. אשתו, שהיא לאומנית אף ממנו, לא שירתה מעולם.

כל זה מוביל למסקנה הפשוטה: צריכים להוציא לאלטר את כל חיילי-החובה, הצבא הסדיר והמילואים, מלבנון. עד לנסיגה הטופית יש לאיש את כל העמדות שם במתנדבים. שוחררי-מיל-חמה מסוגם של משה נסים וצביקה פיק, וכל אותם משוררים, סופרים, אנשי-רוח, אמנים ונערות-זוהר אשר צביקה פיק אמור לארגן אותם במחלקתו החדשה.

כובע-מיצחיה ירוק

בואו של רודולף אוגשטיין, עורך השבועון הגרמני דר שפיגל לביקור בישראל, גרם לי לשקוע בזיכרונות של ילדות. כי את "רוד" הכרתי כשנשנינו היינו ילדים.

בגיל 9 הוצייה החלתי ללמוד בגימנסיה, אחרי ארבע שנים בבית-ספר יסודי. שנת-הלימודים מתחילה בגרמניה בפסח. זה היה באביב 1933, חודשים מעטים אחרי עלות ארולף היטלר לשלטון. הוריי נחרו בגימנסיה מסויימת זו מפני שהיתה קאתולית. רוב התושבים של האנובר, עיר מגורינו, הם פרוטסטנטים, והוריי סברו כי הקאתולים, בהיותם בעיר מיעוט דתי, יהיו פחות אנטי-שמם מאשר האחרים.

גרנו בפרבר אמיד, וכדי להגיע לגימנסיה הייתי צריך לנסוע בחשמלית, מרחק של כעשר תחנות, ולעבור במהלך הנסיעה מקו לקו. השתמשנו בכרטיסית-למיד מוליים, בתנאי שחבשנו כובעי-תלמיד. היו אלה כובעי-מיצחיה, שצביעיהם זיהו את בית-הספר והכיתה של בעליהם. לי היה כובע ירוק (הגימנסיה על-שם הקיי

סרית אוגוסטה-ויקטוריה, שעל שמה נקרא גם בית-החולים בהר הצופים בירושלים), ואילו הפס האדום-לבן העיד על מקומי ב"זכסטה", הכיתה הראשונה בגימנסיה.

החשמלית היתה מצויינת ככרונות קטנות, שנתנו עצות טובות בחרוזים, כגון: "בזריות עלה / גש אל הקצה". וכן "את מקומך פנה / לקשיש ולנכה". אני זוכר חרוזים אלה אחרי 50 שנה.

מתנדבה-כיתה היה כומר קאתולי בשם הארון הסה (כמו הסופר הגרמני ובעל המיסעדה הירושלמית). ביום הראשון ללימודים הוא עבר על יומן-הכיתה. ליד שמו של כל תלמיד היתה מצויינת רתו. כאשר הגיע אל שמי ראה שאני יהודי, ובשיחה רבה החל מצטט כאוונזי, ובאוונזי הכיתה כולה, את ספר בראשית בעברית: "ברא" שית ברא אלוהים את השמיים ואת הארץ". זה הביך אותי מאוד, מה גם שלא ידעתי אף מילה עברית אחת.

הארון הסה היה מתנחן מצויין. מרי פעם היה מפחיד אותנו בהתפרצויותיו-זעם מרומות, ואז היה ממטיר על תלמיד אומלל אימים כמו: "אני אעשה ממך קציצות! אני אצלה אותך במחבת!" אני משער בדעקדב שבלטתי מאוד בכיתה, מפני שהייתי היהודי היחיד בבית-הספר כולו. אז לא הייתי מודע לכך. הייתי ילד מופנם, וגם רודי אוגשטיין היה ילד שקט. לעומת זאת היתה הערצתו נתונה לשני תאומים ג'נג'יים, שהיו בעלי שם-אצולה — פון-משוהו — ושאיניהם היה סרן אמיתי בחיל-הפרשים. כאשר האב הועלה לדרגת רב-סרן, היתה זאת חגיגה לכיתה כולה.

אני זוכר שנאחד הבקרים נכנס הארון הסה לכיתה, ותחת לברך אותנו ב"בוקר טוב" הרים את רגליו, והוא אמר: "הייל היטלר!" זאת היתה הוראה מגבוה. בגמר הלימודים באותו יום הורה לי להישאר, וכשהיינו לברנו בחדר-הכיתה אמר לי: "לא השתנה שום דבר. בעיניי אתה תלמיד כמו כל התלמידים. אם משהו ינסה להתנכל לך בצורה כלשהי, תבוא אליי מיידי!" אבל לא היה לי על מה להתלונן. להיפך, כיהודי היתה לי זכות מיוחדת, שכל התלמידים קינאו בה. פעמיים בשבוע התקיים שיי

אורי אבנרי איש יוהן

עורידת. מכיוון שלמדו בגימנסיה קאתולים ופרוטסטנטים כאחד, התפלגה הכיתה לשתיים וכל עדה קיבלה שיעור משעמם-להחריד (לדיברי הקורבנות) מכותה-הדת שלה. כיהודי הייתי משוחרר מצ' רה זו. אני זוכר את עצמי יושב בחצר בית-הספר, בשמש המלטפת של קיץ גרמני, ובמשך שעה נחרת שלמה קורא ספר של סלמה לאגרוף על ילד שהוטע עליי אוונזי-בר לעבר ארצות-החום. יכולתי להזדהות עם ילד זה, כי כל אותה תקופה כבר היו מחשבותיי בארץ-ישראל. מייד עם עלות הנאצים החליט אבי להגר, וכציוני ותיק נחר בפלסטינה. קראתי כל ספר על הארץ וחלמתי על ארץ של שמש. מליים, עצייתמר ועצייתאנה. הייתי בשני עולמות. בגלל אחת כבר הייתי בארץ. אך כרגל השניה הייתי בבית ובכיתה שלי.

בעיני ילד בן 9 נראתה עליית הנאצים יותר כמאורע מרגש ומרתק מאשר כדבר מפחיד. ידעתי, כמובן, שהנאצים הם אנטי-שמים, והם מאיימים על ידעתי, הפוליטיקה היתה לחס-חוקנו. הנושא העיקרי לשיחה ליד שולחן-האוכל המישפחתי, אך בגיי לויים עוינים ממש לא נתקלתי עדיין.

זה נגמר באחד הימים, כאשר התכנס בית-הספר כולו באולם המרכזי שלטון הנאצי, כך היה נרמז לי כילד, עסק בעיקר בחגיגות. בכל שני וחמישי היה חג בבית-הספר, וכל התלמידים כוננו באולם-ההצאות ("אאולה", בלאטינית) כדי לשמוע נאומים ולשרי שירים. פעם זה היה לכבוד הניצחון בקרב של סרדן (1870), פעם לכבוד צעיר נאצי שנהרג על-ידי הצרפתים בעת כיבוש חבל-הרור (1923). החג האמור היה, אם זיכרונאי אינו מטעני, לכבוד הניצחון של הנסיך אויגן על התורכים בקרב על בלגראד (1717). הקשבנו לנאום פטריוטי של המנהל, שרנו את השירים המת-אמים ("הנסיך אויגן, האביר האמיץ...") ולבטחו קמו כול 500 התלמידים ממקומותיהם, הרימו את הורעות הימניות ושרו בלהט את שני ההימנונים: ההימנון הלאומי ("גרמניה מעל לכל!") והימנון הנאצי ("הדרג אל על / השורות מכונסות! / פלוגת-סער צועדה בנסך...")

קמתי, אך לא הרמתי את הזרוע ולא שרתי. הייתי לא רק היחיד, אלא גם הצעיר והקטן ביותר, וזאת היתה התגרות. אחרי החגיגה

הקיפו אותי כמה מחבריי לכיתה, והודיעו לי שאם זה יקרה עוד פעם, הם ישרו לי את העצמות. בראשם עמד עולה חרש — גרמני שנוגד במכסיקו, ושמישפחתו חזרה למולדת. (העולים החרשים הם תמיד הלאומנים הקיצוניים ביותר!) זה כבר לא היה איכפת לי, כי כבר עמדנו לנסוע. מחצית-השנה נגמרה, והייתי צריך לקבל תעודה. בגלל נסיעתנו, הקרמתי לקב"ל. המנהל קרא לי לחזור ומסר לי אותה בעצמו. הוא העיף מבט בציונים — הכל היה בסדר, ובשני מיקצועות (לאטינית וחשבון) הצטיינתי — והוא אמר: "טוב מאוד, טוב מאוד". כך נפרדתי ממנו, מן הארון הסה וגם מרודי אוגשטיין.

השבועון הגרמני המסויים

איך מצאתי את רודי אוגשטיין מחדש, כעבור 25 שנים? זהו סיפור אחר.

בסוף שנות ה-50 ביקר אצלי עיתונאי גרמני, כתב של דר שפיגל. הוא התעניין במאבקים שניהלנו אז נגד דויד בן-גוריון ושימעון פרס, מפני שהם הזכירו לו את המאבקים של דר שפיגל נגד הקאנצלר קונראד אדנואר ושר-הביטחון שלו, פרנאץ-יוזף שטראוס. שטראוס ופרס היו כבר אז ידידים.

ישבנו בדירתו וגילגלנו שיחה, כאשר הוכיח הכתב שעורכו, רודולף אוגשטיין, גדל כמוני בעיר האנובר. שאלתי בן כמה האיש, והסתבר שאנחנו בני אותו הגיל בדיוק. לאחר מכן הזכיר שאו"ש שטיין הוא קאתולי, "מעניין", הערתי, "אם הוא מהאנובר, בן גילי וקאתולי, יש סיכוי שלמד בגימנסיה שבה למדתי במשך חצי שנה".

שטראוס

הכתב חזר הביתה, ובהזדמנות הראשונה שאל את העורך שלו אם הורמן לו להכיר אותי בילדותי. הוא הזכיר לו את שמי הקודם, אוגשטיין נזכר מייד שהייתי בן-כיתתו. כאמור — כיהודי בלטתי בשטח. הוא גם זכר את העוגות שאמי נתנה לו, כשביקר בביתנו.

מכיוון שלא ידענו איש על קיום רעהו במשך 25 שנים, לא יתכן שאחד מאיתנו חיקה את השני. על כן רי מהדים לראות איך התפתחו חיינו בקווים מקבילים.

אחרי שרותו בצבא הגרמני בזמן המילחמה (אני מניח שמרבית בני-כיתתנו היו קצינים בוורמאכט וניספו) הקים שבועון, שהיה גזור על פי הרוגמה של טיים האמריקאי. כפי שעשיתי גם אני. הוא הבעל, המו"ל והעורך הראשי — כמוני. הוא הסתכסך עם ראשי-הממשלה ושר-הביטחון — כמוני. הוא הואשם באשמות פליליות, והיו אצלו התנכלויות למכביר. כמו אצלנו. גם מבחינה פוליטית אין המרחק רב מדי — דר שפיגל רוגל בשלום ובהסדר בין מעצמות-העל, עכשיו הוא מתייחס בחיוב לירוקים. הוא גם בעד שלום עם הפלסטינים. הוא מצטיין בחשיפת פרשות-שיחיות בצמרת.

מאז שחודשה ההיכרות בינינו, נפגשנו כמה פעמים. הוא בירך אותי כאשר נבחרתי לכנסת, ואני בירכתי אותו כשנבחר לבוני רסטאג. פה נוצר הברלי: לא היה לו חשק להישאר שם, והוא הת-פטר כמה שבועות אחרי היכרותו. דבר אחר נחרת בזיכרונאי יותר מכל. בימי-החררה, לפני מילח-מת ששת-הימים, קיבלתי לפתע מיברק בנוסח: "האם הפעם ישר-אל באמת נתונה בסכנה? מחשבוני תיי איתך. רודולף". (מאחר שהיה ידוע שעורב מילחמת-סיני רימ תה ישראל את העולם והעמידה פנים שהיא נתונה בסכנה נוראה, בעודה מכינה מלחמת-התקפה בשותפות עם שתי מדינות קור לוניאליות עכורות, היתה השאי לה מוצדקת.)

אוגשטיין

עניתי לו במיברק שהפעם הסכנה מוחשית מאוד, ודר שפיגל הצדיק את החלטת ישראל לצאת למילחמה בנסיכות שנוצרו באירופה יש קרוב ל-100 מיליון דוברי-גרמנית. בישראל יש פחות משני מיליון קוראי עברית. כך נוצר עוד הברלי: בעל דר שפיגל הוא איש עשיר מאוד, לא כן בעל העולם הזה.

מקורבים, מקורבים

"המקורבים של השר רודי לוי גילו ש...". מקורביו של עזר וייצמן טענו כי... "לספורנו נודע מפי מקורביה של גאולה כח...". כשאני קורא מדי יום פסוקים כאלה בעיתונים, אני מתפקע מרוב קינאה.

מדוע להם יש, ולי אין? יש לי ירדים, שותפים-לרעה, עמיתים, חברים-לפעילות. אבל מניין, לעזאזל, לוקחים מקורבים?